

O reflectie despre împărtășania spirituală

Leonard Tony Farauanu

I. Introducere

Pentru creștinii catolici sau ortodocși - și într-o oarecare măsură chiar și pentru creștinii reformați - cuvântul *împărtășanie* desemnează fie însăși Taina Euharistiei fie primirea acesteia de către credincioși. Așa cum spune Sf. Ioan Damaschinul, această taină "se numește împărtășanie, pentru că prin ea ne împărtășim cu Dumnezeuirea lui Christos. Se numește și cuminecătură și este cu adevărat, pentru că prin ea ne cuminecăm cu Christos și participăm trupului și Dumnezeuirii Lui. Prin ea ne cuminecăm și ne unim unii cu alții, pentru că ne împărtășim dintr-o singură pâine și devenim toți un corp și un sânge al lui Christos și mădulare unii altora, ajungând toți împreună - trup al lui Christos." (Dogmatica, cap. XIII) Prin urmare, împărtășania este esențială pentru viața spirituală a fiecărui creștin: "Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veți mânca trupul Fiului Omului și nu veți bea sângele Lui, nu veți avea viață în voi." (In. 6: 53) Totuși, uneori, din motive obiective, ne este foarte greu sau poate chiar imposibil să ne apropiem de această Taină. Ce se cuvine să facem în asemenea situații? Iată întrebarea la care dorim să răspundem în acest articol, și vom începe prin clarificarea unor adevăruri esențiale despre taina Sfintei Euharistii, adevăruri care ne vor permite să răspundem cu claritate la întrebarea noastră.

II. Sfânta Euharistie ca Taină (sacrament)

În această Taină Christos este prezent în mod real, cu trupul, sângele, sufletul și dumnezeirea Sa, deși sub aparența pâinii și a vinului, pentru a se oferi pe Sine ca jertfă Tatălui și pentru a se dăruia credincioșilor ca hrană pentru sufletele lor. În Christos locuiește *trupește* plinătatea dumnezeirii (Col. 2: 9), de aceea trupul Său este pâinea pe care Domnul a dat-o pentru viața lumii (In. 6: 51). Creștinul care se împărtășește cu dumnezeieștile Taine se îndumnezeiește, după cum spune Sf. Chiril Alexandrinul și toți ceilalți Sfinți Părinți. Totuși, vor întreba unii, cum să înțelegem cuvintele Domnului: "Duhul este cel ce dă viață, trupul nu folosește la nimic"? Acestora le răspundem: trupul ca trup bineînțeles că nu folosește la nimic; dar trupul ca purtător de Duh este dătător de viață, din cauza Duhului pe care îl poartă. Teologia latină face distincția, când se referă la sacramentul Euharistiei, între *sacramentum tantum*, *res et sacramentum* și *res tantum*. *Sacramentum tantum* este ceea ce semnifică fără să fie semnat (semnul vizibil, în acest caz forma pâinii și a vinului), *res et sacramentum* este ceea ce semnifică și este totodată și semnat (Trupul și Sângele lui Christos, real prezente sub chipul pâinii și al vinului, semnificate de pâine și vin, și care semnifică Trupul Mistic al lui Christos, adică Biserica) și *res tantum* este ceea ce este semnat fără să semnifice nimic (Trupul Mistic, adică Biserica). Această distincție nu este o simplă speculație; ea luminează natura intimă a acestui sacrament. Mulți creștini se opresc la ceea ce am numit mai sus *res et sacramentum*, adică la Trupul și Sângele Domnului. Dar finalitatea acestei taine nu este aceasta! Finalitatea ei este Trupul Mistic, Biserica, Mireasa lui Christos! Împărtășirea cu Trupul și Sângele Domnului ne unește cu Christos făcându-ne în mod mistic Trupul Său și constituind astfel Biserica: "Pentru acest motiv Biserica este numită Trupul lui Christos și noi cei mulți mădularele sale, după învățătura Sf. Pavel (Efes. 5: 30). Întrucât noi suntem uniți cu Unul Christos prin sfânt Trupul Său, și întrucât noi toți îl primim pe Acela care este unul și indivizibil în trupurile noastre, ar trebui să privim la mădularele noastre ca și aparținând mai degrabă Lui decât nouă" (Sf. Chiril Alexandrinul, apud Emil Mersch, *The Whole Christ*, p. 346). Euharistia este expresia supremă a iubirii nuptiale dintre Christos și Biserica.

Prin urmare, atunci când ne împărtășim cu Sfintele și Dumnezeieștile Taine, nu trebuie să uităm că harul specific al acestui sacrament este unirea cu Christos și prin El cu Mireasa lui, Biserica. Noi *devenim* prin împărtășire Trupul Mistic al lui Hristos în măsura în care avem o iubire sponsală față de El, ca o mireasă față de mire. Așa cum femeia devine trupul bărbatului în măsura în care se unește cu el în iubirea sponsală, la fel și noi devenim Trupul lui Christos în măsura în care ne unim cu El în Euharistie, iubindu-L ca pe un Mire al sufletelor noastre. Acestei uniri dumnezeiești urmează și alte haruri: *păstrarea și întărirea vieții supranaturale a sufletului* (prin creșterea în iubirea față de Dumnezeu, care duce la iertarea păcatelor veniale, iertarea pedepselor temporare datorate păcatelor, vindecarea de patimi și de rănilor interioare) și *pregustarea fericirii cerești și a învierii viitoare*. Acestea, împreună cu unirea cu Christos, sunt numite *efecte ale sacramentului Euharistiei*. De aceea Euharistia mai este numită și *sacramentul desăvârșirii creștine*, cununa tuturor celorlalte sacramente.

III. Cum trebuie să primim Sfânta Euharistie

Pentru primirea acestor haruri, descrise mai sus, se cere o dispoziție interioară corespunzătoare. Nu se poate vorbi despre o unire cu Christos dacă ne-am făcut dușmani ai Lui prin păcate de moarte. Mai mult, păcatul de moarte se numește astfel tocmai pentru că cel care îl săvârșește moare pentru viața harului, este ca o mlădiță ruptă de "vița cea adevărată" și se usucă (In. 15: 1; 6). Astfel, întrucât comuniunea euharistică *păstrează și întărește* viața supranaturală, primirea ei *presupune* existența acestei vieți. Nimeni nu hrănește un mort, pentru că nici nu i-ar folosi la nimic și ar și risipi hrana degeaba. Domnul învie fata din Iair *înainte* de a o hrani (Lc. 8: 54-55), așa cum prin taina mărturisirii învie

sufletele moarte înainte de a le hrăni cu Trupul Său.

Mai mult, întrucât împărtășania cu Trupul și Sângele Domnului semnifică unirea cu Christos și cu Trupul Său Mistic, Biserica, cel care se împărtășește în stare de păcat mortal *mente*, deoarece semnifică o realitate care nu există (Sf. Toma din Aquino, *Summa Theologiae*, IIIa, q. 80, a. 4). Și, întrucât ceea ce primește nu este un lucru oarecare, ci chiar Trupul și Sângele Domnului, comite un sacrilegiu și astfel se osândește pe sine, nesocotind sau chiar disprețuind sfințenia acestei taine. De aceea se cuvine ca "să se cerceteze omul pe sine și așa să mănânce" (I Cor. 11: 28). Iar dacă cineva se știe cu păcat de moarte, să-și mărturisească întâi păcatul și apoi să se apropie de Sfintele Taine. Sacramentul mărturisirii (spovada) redăruiește viața supranaturală și face astfel posibilă primirea Sfintei Euharistii.

În circumstanțe grave însă spovada poate fi făcută și după împărtășanie. Codul Dreptului Canonic (atât cel latin cât și cel oriental) prevede:

"O persoană care este conștientă de păcat grav, nu trebuie să celebreze Sf. Liturghie [se referă la preoți/episcopi] sau să primească Trupul Domnului [aceasta e valabil pentru toți] fără o precedentă mărturisire sacramentală [spovadă] decât dacă este prezent un motiv grav și nu există oportunitatea de a se spovedi; în acest caz persoana să țină seama de obligația de a face un act de căință desăvârșită, incluzând intenția de a se spovedi cât de curând cu putință."

(CIC - Can.916 ---- CCEO - Can. 711)

Acest lucru este posibil, după cum se vede mai sus, numai sub condiția căinței desăvârșite și a propunerii de a se spovedi imediat ce se oferă posibilitatea. Dar oare nu încalcă această "dispensă" principiile enunțate mai sus? Nu trebuie mai întâi ca primitorul Euharistiei să revină la viața supranaturală prin iertarea păcatelor de moarte? Da, răspundem, primitorul trebuie să fie "viu", dar această vivificare are loc prin actul de căință desăvârșită. Aici trebuie facem o paranteză și să explicăm distincția dintre *căința desăvârșită* și *căința nedesăvârșită*: prima presupune a simți durere și părere de rău pentru că prin păcatele săvârșite am supărat pe Dumnezeu și am pierdut iubirea Lui, pe când a doua se referă la părerea de rău că prin păcat am pierdut promisiunea vieții veșnice și am atras asupra noastră mânia lui Dumnezeu. Prima izvorăște din *iubirea de Dumnezeu*, a doua din *frica de Dumnezeu*. Cel care are căința desăvârșită *este iertat imediat*, chiar în momentul în care se căiește (deși i se cere să se mărturisească ulterior, dorința mărturisirii fiind parte a căinței desăvârșite). Cel care are căința nedesăvârșită, pe de altă parte, este iertat numai în momentul în care primește dezlegarea prin preot în sacramentul spovezii. Iată de ce canonul enunțat mai sus cere căință desăvârșită, prin care penitentul este iertat imediat și poate astfel să se apropie de Sfintele Taine. De fapt, probabil că însăși dorința sinceră de a primi Sfintele Taine este considerată în canonul citat mai sus unul din semnele căinței desăvârșite, pentru că este un semn al iubirii de Christos. Trebuie avut însă în vedere că aceste situații descrise în canonul de mai sus sunt foarte rare (eventual pericolul iminent de moarte sau evenimente similare); în cazurile normale, credinciosul care nu s-a putut spovedi dar vrea să se unească cu Christos, poate să o facă prin *împărtășania spirituală*, care va fi descrisă mai jos, și asta după ce s-a străduit să facă un act de căință desăvârșită. Principiul general este simplu: când cineva a săvârșit un păcat de moarte și apoi iertarea a fost cerută doar spiritual, în rugăciune, și nu sacramental (prin preot), și împărtășania se poate face doar în mod spiritual, deci *nu sacramental*.

Există și unii care socotindu-se nevrednici, dintr-o falsă evlavie, se feresc să primească des Sfânta Euharistie. Acestora le răspunde Sf. Ioan Casian:

"Nu ar trebui să ne depărtăm de Împărtășania Domnului pentru că ne mărturisim pe noi înșine păcătoși, ci ar trebui să ne grăbim din ce în ce mai mult spre ea pentru vindecarea sufletului nostru și curățirea spiritului nostru, și să căutăm mai degrabă un remediu pentru rănilor noastre cu umilința minții și a credinței, considerându-ne pe noi înșine nedemni să primim un așa mare har. Altfel nu putem primi Împărtășania cu vrednicie nici măcar o dată pe an, așa cum fac unii, care trăiesc în mănăstiri și privesc astfel demnitatea și sfințenia și valoarea cereștilor taine încât cred că numai sfinții și persoanele fără de pată ar trebui să îndrăznească să le primească, și nu mai degrabă că ele [cereștile taine] ne-ar face pe noi sfinți și curați prin primirea lor. Aceștia cad astfel într-o mai mare presumție și aroganță decât aceea pe care li se pare lor că o evită, pentru că în momentul în care le primesc [tainele] consideră că sunt vrednici să le primească. Însă este mult mai bine să le primim în fiecare duminică [pe atunci Sf. Liturghie se celebra în general o dată pe săptămână] spre vindecarea neputințelor noastre, cu acea umilință a inimii prin care credem și mărturisim că nu putem niciodată atinge acele Sfinte Taine cu vrednicie, decât să fim împinși de o convingere nebunească a inimii și să credem că la sfârșitul anului suntem vrednici să le primim."

(Sf. Ioan Casian - *Conferințe*, III, ch. 21)

În concluzie, celui care se apropie de Sfintele Taine i se cere să fie în stare de har, adică fără nici un păcat de moarte, și să deștepte în sufletul său iubirea de Dumnezeu. De fapt, harurile specifice acestui sacrament se primesc *pe măsura devoțiunii și fervorii celui care se împărtășește*. Diferența dintre un credincios care primește Euharistia cu iubire și unul care o primește nesocotindu-i valoarea este asemenea diferenței dintre o mireasă care-și îmbrățișează mirele și un canibal.

IV. Împărtășania spirituală

Uneori totuși, din motive obiective, nu avem posibilitatea de a primi Sfintele Taine. Fie suntem plecați într-o regiune unde nu este nici o biserică și nici un preot, fie în timpul săvârșirii Sfintei Liturghii suntem la servici, și alte asemenea circumstanțe ar putea fi enumerate aici. Ce se cuvine să facem în aceste situații? Sfântul Toma din Aquino distinge două feluri de hrănire cu Euharistia: *hrănire sacramentală* și *hrănire spirituală* (*Summa Theologiae*, IIIa, q. 80, a. 1, ad1-2). Hrănirea sacramentală presupune primirea Sfântului Trup și Sânge sub chipul pâinii și al vinului, dar nu implică în mod necesar primirea harurilor specifice (atingerea efectelor specifice). Pe de altă parte, hrănirea spirituală cu Euharistia desemnează primirea acestor haruri. Așadar, poate exista hrănire sacramentală *fără* hrănire spirituală, și aceasta nu este de nici un folos pentru cel care se hrănește – acesta este cazul celor care se împărtășesc fiind în păcat de moarte. Pentru cei în stare de har, adică fără păcat de moarte, hrănirea sacramentală are ca efect intrinsec (*ex opere operato*) hrănirea spirituală, dar *măsura acestei ultime hrăniri depinde de dispoziția lăuntrică a celui care se hrănește sacramental*. Esențial pentru noi este să primim harurile sacramentului, să ne unim cu Christos și Biserica Sa. În condiții deosebite însă poate exista și o *hrănire exclusiv spirituală*, prin care deși nu primim Sfânta Euharistie în trupurile noastre, primim totuși

harurile specifice împărtășirii cu ea. Sfântul Toma aseamănă această împărtășire spirituală cu primirea Botezului dorinței: "Așa cum unii sunt botezați cu Botezul dorinței, prin dorința lor de a primi Botezul, înainte de a fi botezați în Botezul apei, în același fel unii mănâncă acest sacrament în mod spiritual înainte de a-l mânca în mod sacramental" (ibidem). Astfel, dacă cineva nu poate participa la Sfânta Liturghie și astfel nu se poate împărtăși cu Trupul Domnului, poate totuși ca prin dorința sinceră și arzătoare de a se împărtăși să primească *aceleași haruri*, ba în unele cazuri chiar haruri mai mari. În mod obișnuit însă, așa cum spune și Sf. Toma, „hrănirea sacramentală nu este fără beneficiu, căci actuala primire a sacramentului produce mult mai deplin efectul sacramentului decât simpla dorință, după cum s-a arătat la Botez” (ibidem).

Ca să justificăm afirmațiile de mai sus, dorim să aducem mărturiile unor sfinți. Astfel, Sf. **Alfons Maria de Liguori** recomandă ca această împărtășire spirituală să se facă de mai multe ori pe zi și învață că împărtășirea spirituală produce în sufletele noastre aceleași efecte ca și împărtășirea sacramentală, depinzând bineînțeles de dispoziția lăuntrică cu care este făcută. Fericita **Angela a Crucii**, călugăriță dominicană, a spus: „Dacă duhovnicul (confesorul) meu nu m-ar fi învățat această metodă de a mă împărtăși spiritual de mai multe ori pe zi, nu cred că aș fi rămas în viață.” De asemenea, într-o zi, Sfintei **Ecaterina de Sienna** îi era frică de faptul că împărtășirea spirituală era nimic în comparație cu împărtășirea sacramentală. Într-o viziune ea l-a văzut pe Domnul ținând două *ciboria* (vase care conțin Sfintele Ostii) și l-a auzit spunând: „În acest *ciborium* aurit Eu pun împărtășirile tale sacramentale. În *ciborium*-ul de argint pun împărtășirile tale spirituale. Amândouă *ciboria* îmi sunt plăcute Mie.”

Sf. Leonard de Porto Maurizio, un franciscan care a contribuit foarte mult la răspândirea devoțiunii *Căii Sfintei Cruci*, dă cuiva, care nu putea să se împărtășească atât de des pe cât voia, următoarele sfaturi:

Pentru a face mai ușoară o practică de așa mare valoare, cântărește ceea ce am să-ți spun. Atunci când preotul este pe cale să se împărtășească la Sfânta Liturghie, tu, fiind adunat atât în cele din afară cât și în cele dinăuntru, trezește în inima ta un adevărat act de căință, și cu umilință lovindu-ți pieptul, ca un semn că te recunoști nevrednic de un așa mare har, fă toate acele acte de iubire, de dăruire de sine, de umilință, și toate celelalte, pe care tu ești obișnuit să le faci atunci când te împărtășești sacramental [cu Sfintele Taine] și apoi dorește cu un dor viu să-L primești pe bunul tău Iisus, ascuns în sacrament pentru folosul tău. Și pentru a înflăcări devoțiunea ta, imaginează-ți că prea Sfânta Maria, sau un alt sfânt, sfântul tău mijlocitor, ține pentru tine Sfânta Ostie; închipuiește-te pe tine primind-o, și apoi, îmbrățișându-l pe Iisus în inima ta, răspunde-i, iară și iară din nou, cu cuvinte interioare izvorâte din iubire: „Vino, Iisuse, Iubitul meu, vino în această inimă săracă a mea; vino i astâmpără-mi dorul; vino și sfințește-mi sufletul; vino, prea dulce Iisuse, vino!” După ce vei fi spus acestea, rămâi liniștit; contemplă-L pe bunul tău Dumnezeu înăuntrul tău, și, ca și cum te-i fi împărtășit cu adevărat, adoră-L, mulțumește-i și fă toate acele acte interioare cu care ești obișnuit după împărtășirea sacramentală.

Asemenea lui, **Venerabilul Alfons Rodriguez**, în lucrarea sa *Perfecțiunea Creștină*, spune că „Dumnezeu revarsă deseori aceleași haruri asupra aceluia care se împărtășesc spiritual ca și asupra aceluia care se împărtășesc sub chipul pâinii și al vinului]. Ba chiar se poate întâmpla uneori ca acela care se împărtășește spiritual să primească mai multe haruri decât acela care se împărtășește [sacramental].” Aceași afirmație este repetată de Fericitul Leonard în lucrarea *Comoara Ascunsă*, în care acesta spune că „Împărtășania spirituală este o comoară care îmbogățește sufletul cu o bogăție inestimabilă, și este capabilă să producă exact aceleași haruri ca și împărtășirea sacramentală, și în anumite cazuri chiar efecte mai mari.” „De ce în unele cazuri efecte mai mari?” – se vor întreba unii. Răspunsul nu este greu: pentru că deseori cei care primesc Sfintele Taine din obișnuință și fără evlavie primesc puține haruri, pe când aceia care se împărtășesc doar spiritual, dar cu mare dor și evlavie, primesc haruri foarte mari. După cum am mai spus, harurile primite prin împărtășirea cu Sfintele Taine depind de măsura fervorii aceluia care se împărtășește.

La aceste mărturii ale sfinților am mai vrea să adăugăm și un extras din învățătura *Conciliului Tridentin* (Sesiunea xiii, xviii), care spune: „Unii primesc Sfânta Euharistie numai în mod spiritual; și anume, aceia care mâncând prin dorință acea pâine cerească care este pusă în fața lor, sunt, printr-o credință vie lucrătoare prin iubire, făcuți părtași de roadele [efectele] și folosul aceleia [pâinea cerească].” Este așadar evident că împărtășirea spirituală este o practică în deplină armonie cu învățătura Bisericii Catolice, practică și recomandată de sfinți, de un mare ajutor și folos spiritual.

Îmi amintesc de un bun prieten care în timpul satisfacerii serviciului militar nu avea posibilitatea să meargă la biserică nici măcar duminica, deoarece răspunderea care o avea îl făcea indispensabil unității din care făcea parte. Totuși, el își dorea foarte mult unirea cu Domnul în Euharistie și de aceea, de fiecare dată înainte de masă, frângea pâinea în mâinile sale amintindu-și de cuvintele Domnului: "Luați, mâncați din aceasta toți, acesta este Trupul Meu....", după care mânca din pâine și apoi din restul bucatelor. Bineînțeles, el era pe deplin conștient că în mâinile lui *nu avea loc prețurarea euharistică*, însă pentru el era doar un simbol prin care își exprima dorința lui de a se împărtăși cu Trupul și Sângele Domnului. Și, așa cum am explicat mai sus, în asemenea cazuri doritorul primește aceleași haruri euharistice ca și cum s-ar fi împărtășit. De aceea este bine ca, de câte ori avem ocazia, să trezim în noi dorința de comuniune euharistică cu Domnul, indiferent de locul sau circumstanțele în care ne aflăm. De fapt, în biserică avem voie să ne împărtășim o dată pe zi - în anumite cazuri de două ori - însă împărtășania spirituală poate fi repetată în fiecare moment, pe tot parcursul zilei, oriunde ne-am afla. Sufletul nostru este atunci asemenea unei mirese care, deși departe de mirele ei, îl dorește mai mult decât viața. Ea se unește astfel cu el prin dorință ca și atunci când îl îmbrățișează trupește, pentru că această unire în iubire este esențială spirituală.

Împărtășania sacramentală, totuși, rămâne finalitatea acestei doriri, deoarece *prin însăși natura ei hrănirea spirituală conține implicit dorința de hrănire sacramentală*. Nu putem afirma că dorim să-L primim pe Domnul numai spiritual. *Îl primim spiritual numai în măsura în care dorim să-L primim sacramental*. Ce ați spune dacă mireasa nu ar avea ca fundament al tuturor sentimentelor și faptelor ei dorința să se întâlnească cu mirele? Sau dacă atunci când mirele ar veni, mireasa care până atunci l-a dorit s-ar comporta cu indiferență și răceală? Nu ar dovedi prin aceasta că dorințele ei au fost visuri romanțioase, iluzii și amăgiri? Sufletele care iubesc pe Domnul caută să-L primească deplin, spiritual și trupește. Iubirea "la distanță" poate rezista pentru o vreme, dar este mereu supusă pericolului de a slăbi și a se stinge.

Iubirea prin însăși natura ei tinde la comuniunea perfectă, totală cu cel iubit, iar în viața spirituală această comuniune se realizează prin împărtășania euharistică.

Dorim să încheiem acest articol cu un citat din Sf. Faustina, în care transpare iubirea ei pentru Christos care vine în Taina Euharistiei:

Astăzi mă pregătesc pentru venirea Ta, asemenea unei mirese pentru venirea Mirelui ei. Mare Domn este Preaiubitul meu. Cerurile nu-L pot conține. Serafimii, care se află cel mai aproape de El, își acoperă fața lor repetând fără încetare: Sfânt, Sfânt, Sfânt. Acest mare Domn este Mirele meu. Pentru El cântă corurile de îngeri, înaintea Lui cad Tronurile, înaintea străluciri Sale soarele se stinge. Și totuși, acest mare Domn este Mirele meu . . . (. . .) . . . Mă găsesc așa de slabă încât, dacă n-ar fi Sfânta Împărtășanie, aș cădea continuu; un singur lucru mă ține: Sfânta Împărtășanie, din ea îmi iau forțele mele, în ea este puterea mea. Mi-e teamă de viață în zilele în care nu mă împărtășesc. Mi-e frică de mine însămi. Isus ascuns în ostie este totul pentru mine. Din tabernacol iau forță, putere, curaj, lumină; acolo, în momentele de tulburare, caut liniștirea. Nu aș ști să dau slavă lui Dumnezeu, dacă nu aș avea Euharistia în inimă. (din *Micul Jurnal*)